

FOTOĞRAF, FİLM, PLÂK VE BANT ARŞİVLERİ

İsmet BİNARK

Teknolojik gelişmelerin tabii neticeleri, çeşitli alanlarda olduğu gibi, arşivcilik alanında da kendini göstermiştir. Süregelen teknik buluşlar, klasik arşiv belgelerinin yanına yeni belge türlerini katmıştır.

Görme-İşitme materyalleri de denilen, bu yeni belge türleri (fotoğraf, film, plâk ve bant), odyovizüel (İng. audio-visual) arşivlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

FOTOĞRAF ARŞİVİ (Photothèque-Fototek.)

Fotoğraf ve ondan geliştirilmiş fotokopi gibi işlemler, yüz elli yıl gibi kısa bir zaman içerisinde insan hayatının vazgeçilmez unsurları haline gelmiştir.

Kelimelerin hakikati yansıtmakta yetersiz kaldığı durumlarda, fotoğraf büyük önem kazanmıştır. Fotoğraf bir anlık olayı, teknik bir teferruatı veya insanı tesiri altında bırakan bir duyguyu kalıcı bir biçimde tespit etme imkânını sağlamıştır.

Dünyada ilk fotoğrafı çeken şahıs Nicéphore Niepce (1765-1833)'dir. Niepce, 1826 yılında karanlık odada (camera obscura) fotoğraf çekmiştir. Resmi elde etmek için kurşun-kalay karışımı bir levha kullanılmış ve üzeri ışığa karşı hassas kimyevî bir madde ile kaplanmıştı.

Daha sonra Louis Jacques Mandé Daguerre (1789-1851) adlı bir Fransız, 1837 yılında 'dagerreotip' işlemini buldu. Bu işlemde, kalay-kurşun karışımı levhaların yerine, iyot buharından geçirilmiş gümüş kaplamalı bakır levhalar kullanılmıştır.

William Fox Talbot (1800-1877), 1839 yılında negatifi bulmuştur. Talbot'un kâğıt negatiflerini saydam hale getirmek için mum ya da yağ kullanılıyordu. Daha sonra cam negatifler yapıldı ve 1861 yılında ilk defa renkli resim çekildi.

George Eastman (1854-1937), 1888 yılında Kodak marka kameraları çıkararak fotoğraf çekimini yaygınlaştırdı. 1924'de Leica marka kamera yapıldı. 1925 yılında flaş lambasının bulunmasıyla, fotoğrafçılık güneş ışığına ya da suni ışık kaynaklarına bağlı olmaktan kurtarıldı.

Fotoğrafçılık, günümüzde çok çeşitli gayeleri ve alanları içine alan, bir meslek ve sanat dalı olmuştur.

İkonografik, yani resimli dokümanların bir türü sayılan fotoğrafların, arşivcilikteki önemi anlaşıldıktan sonra, bu malzemelerin arşivlenmesine gidilmiş ve dolayısıyla bu arşiv türü ortaya çıkmıştır.

Fotoğrafların arşivlenmesinin; politika, harp tarihi, mimarlık ve sanat tarihi, bölge tarihleri, arkeoloji, şahıslar ve çok değişik hâdiselere belge olması yönünden önemi ortadadır. Şüphesiz, çeşitli fotoğraflar içerisinde, hangilerinin arşiv malzemesi hüviyetinde olduğu ve arşivlerde saklanacağı ayrı bir ihtisas ve dolayısıyla seçim konusudur.

Fotoğraf koleksiyonlarını, amatör ve profesyonel koleksiyonlarında, kütüphanelerde, dokümantasyon ve bilgi merkezlerinde, gazeteler ve basın ajanslarında ve özellikle arşivlerde görmek mümkündür.

Çeşitli ülkelerde, fotoğrafların arşivlere veya diğer kuruluşlara kanuni yollardan ne şekilde devredileceği hakkında bazı esaslar tespit edilmiştir.

21 Haziran 1934 tarih ve 2527 sayılı Basma Yazma ve Resimleri Derleme Kanunu'nda, optik ve manyetik çoğaltma metodları ile elde edilen her türlü eser, ses ve görüntü kayıtlarının derlenmesine ait hükümler bulunmadığından, bugüne kadar bu tür malzemenin derlenmesi mümkün olamamıştır.

Çeşitli tarihlerde ele alınan ve hazırlanan Derleme Kanunu taslak ve tasarılarında, bu konuya çözüm getirici tedbirler alınmış, derlenecek bilgi, fikir ve sanat eserleri arasında, optik ve manyetik çoğaltma metodları ile elde edilen her türlü eser, ses ve görüntü kayıtlarına da yer verilmiş ve bunların Milli Kütüphane'de toplanacağı hükme bağlanmıştır. Ancak bu tasarıların hiçbirisi kanunlaşmamıştır.

Fotoğrafların Muhafazası ve Sınıflandırılması :

Fotoğraf negatifleri, ışığa ve rutubete karşı sarılmış olarak kâğıt poşetler içerisinde, kutularda veya çekmeceli metal fişliklerde muhafaza edilmelidirler. Pozitifler ise, dosya ve albümler içerisinde iki bant arasında veya asılı olarak muhafaza edilirler. Yeşil kişilerin önce zarflanması gerekir.

Fotoğraf negatifleri için sınıflandırma, metodik ve kronolojik olabilir. Kişilerin, metodik seriler halinde veya giriş sırasına göre sınıflandırılması uygundur. Pozitifler ise, karteks (kardex) sistemine göre sınıflandırılırlar.

Fotoğraf Katalog ve Albümleri :

Kişiler için düzenlenecek müracaat albümleri, kategorilerine göre sınıflandırılırlar. Her biri için bir pozitif çekimi yapılır. Müracaat albümlerinin kullanılmasında kolaylık sağlamak üzere, şahıs, yer adı ve konu başlıklarına göre kataloglar düzenlenebilir.

FİLM ARŞİVİ (Cinematheques - Filmotek, Sinematek-)

Sinema veya sinematograf kelimesi, eski Yunanca'dan alınan 'kinema' (hareket) ve 'grafelon' (yazmak) kelimelerinin birleştirilmiş şeklidir. Zamanla

bu ad, 'sinema', hattâ bazı ülkelerde 'sine' şekliyle kullanılır olmuştur. Anglo Sakson ülkelerinde, 'motion picture' (hareket resmi), kısaltılmış şekliyle 'movie' diye de adlandırılmıştır.

Sinemanın kim tarafından bulunduğu tartışılan bir konudur. Çünkü sinema birçok çalışmaların olgunlaştırıp meydana getirdiği bir buluşlar toplamıdır. Lumière kardeşlerin sinematograf makinesine gelinceye kadar, bu alanda yapılan araştırmaların geçmişi araştırılacak olursa, çeşitli milletlerden birçok kimsenin adı ortaya çıkacaktır.

İlk yıllarında bir eğlence vasıtası olan sinema, elli altmış yıl içerisinde bu özelliğinin ötesinde, büyük bir endüstri haline gelmiştir. Bu arada, sinema geliştikçe çok önemli bir özelliği de ortaya çıkmıştır. O da, sinemanın kitleler üzerindeki büyük tesiridir. Bugün sinema dünyanın pek çok ülkesinde, kitaptan, radyodan daha önemli bir kültür ve öğretim vasıtası olarak kabul edilmektedir.

Öte yandan, her geçen gün bir takım yeni buluşlarla, sinemanın daha ilgi çekici (Cinemascope, Sinerama, Panoramic ve Vista Vision film teknikleri gibi) bir hale getirilmesine çalışılmaktadır. Ayrıca, televizyon rekabeti karşısında, sinemacılar daha çekici yenilikler aramaktadırlar. Nitekim, yakın tarihlerde sinema teknolojisinde büyük bir yenilik olmuş ve ikili elektronik kamera (video-tape recording) yardımıyla, manyetik bantlara ses yerine resim kaydı yapılmıştır. İlk video kayıt cihazları, saniyede 254 sm. hızla çalışabilir şekilde plânlanmışlardır. Video kayıt cihazlarıyla, saniyede 2340 sm'lik bir hız elde edilebilmektedir. Video kayıta, manyetik bant yerine, manyetik plâk da kullanılır. Video plâkla yapılan kayıtlar, filmin istenilen yerinden başlamak ve yavaş oynatmak gibi kolaylıklar sağlar. Yani, manyetik video plâklarla görüntüler normal hızda gösterildiği gibi, yavaş tekrar veya sabit fotoğraf halinde gösterilebilir.

Sinema kamerası esas itibariyle, fotoğraf çekiminde kullanılan kamera gibi çalışır. İkisi arasındaki temel fark, sinema kamerasının herhangi bir sahneye ait bir tek resim çekmek yerine, sür'atle bir dizi resim veya kare çekmesidir. Amatör sinemacılıkta, saniyede 18 poz çekilir ve oynatılır. Profesyonel film çekim tekniğinde ise, bu 24 pozdur.

Sinema kameralarında kullanılan filmlerin enleri başlıca beş gruba ayrılır : Bunlar, 70 mm., 35 mm., 16 mm., 9,5 mm. ve 8 mm. dir. 70 ve 35 mm. lik filmler, büyük film şirketleri tarafından son derece karmaşık ve pahalı film kameralarında kullanılır. Bu tür kameralarda, filmin daha sonra geniş perdede (sinemaskop) oynatılmasını sağlayan, görüntü sıkıştırıcı (anamorfik) objektifler kullanılır. 16 mm. lik filmler daha sınırlı imkânlar içerisinde kullanılmaktadır. Dokümanter filmler ve televizyon filmlerinin çoğu hep 16 mm. lik filmlerle yapılır. Geride bıraktığımız çeyrek yüzyıl içerisinde, yenileri yerini aldığı halde, 9,5 mm. lik filmler halâ günümüzde kullanılmaktadır. 8 mm. lik filmler ise, daha çok amatörlerce ve sınırlı televizyon çekimlerinde kullanılır. 8 mm. lik filmde iki değişik resim boyu vardır.

Standart 8 ve Süper 8. Standart 8 mm. lik filmde, kameraya özel 16 mm. lik film takılır. Film ya makaraya sarılır veya tekrar doldurulabilen özel film haznelerine yerleştirilir. Filmin yarı eni, yani bir ucundan öteki ucuna 8 mm. lik kısmı, kullanıldıktan sonra film geri sarılır ve bu defa ikinci 8 mm. lik şerit ile film çekilir. Banyodan sonra, film ortasından kesilir.

Filmde ses kayıt cihazları, manyetik veya optik prensiplere göre çalışır. Manyetik kayıtlar sesler, film üzerine boydan boya kaplanan manyetik ses kayıt şeritlerinin üzerine kaydedilir. Bu kayıt, tıpkı ses kayıt cihazlarına ses kaydetmeye benzer. Optik kayıtlar ise, yine filmi kenarına boydan boya yapıştırılmış olan siyah bir şerit üzerine, ses yerine, parlaklık derecesine göre değişen ışık kaydı yapılır.

*

Odyovizüel (audio-visual) malzemelerin değişik bir türünü teşkil eden filmlerin arşivlenmesinin, içinde bulunduğumuz yüzyılın başlarından itibaren başladığını görmekteyiz.

Film arşivlerini ilk kuran ülkeler arasında, Sovyetler Birliği (1918-1926), Almanya (1929), Amerika Birleşik Devletleri, Fransa ve İngiltere (*) (1935-1936) sayılabilir. Bunlardan Fransa hariç diğerleri millî film arşivi hüviyetinde kurulmuşlardır. Fransız film arşivi, bu hüviyete 1946 yılında kavuşmuştur.

Yabancı ülkelerde, çeşitli kuruluşların kendilerine ait film arşivleri de vardır. Bunlar arasında, özellikle televizyon kuruluşlarının arşivleri önem taşır.

Ülkemizde özellikle, T.R.T. Kurumu'nun, Basın-Yayın Genel Müdürlüğü'nün, Ordu Foto-Film Merkezi'nin, Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki Devlet Film Arşivi'nin zengin koleksiyonları olduğu söylenebilir.

Daha önce de temas edildiği gibi, ülkemizde çekilen yerli filmlerin derlenmesine ait bazı tedbirler, çeşitli tarihlerde hazırlanan Derleme Kanunu taslak ve tasarılarında yer almıştır. Bu taslak ve tasarılar göre derleme işleri, Kültür Bakanlığı Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'ne bağlı Derleme Müdürlüğü eliyle yapılacak ve her türlü görüntü kayıtları, derlenecek eserler asında yer alacaktır. Derlenecek görüntü kayıtları da Millî Kütüphane'ye verilecektir.

Sinema Filmlerinin Muhafazası ve Sınıflandırılması :

Sinema filmleri için söz konusu olabilecek tehlikeler, yangın, çok kullanmadan dolayı eskime ve yırtılma, ıslanma, rutubet ve fazla kuru havadır. Filmler, 13-15° sıcaklıkta ve % 50 nem de muhafaza edilmelidirler. Sık sık havalandırma çok önemlidir.

Filmler umumiyetle üç kopya olarak muhafaza edilirler. Birinci kopya orijinal nüsha olup, negatiftir. İkinci kopya negatif, üçüncü kopya ise pozitiftir. Bu şekilde, herhangi bir kazaya karşı, her türlü emniyet tedbir alınmış olmaktadır.

(*) 1977 yılı Mayıs ayı içerisinde kısa bir süre incelemelerde bulunduğumuz İngiliz Film Arşivi (National Film Archive), 1935 yılında Ernest Lindgren tarafından kurulmuştur. Arşiv, çalışmalarını, aksesyon, muhafaza ve koruma, kataloglama, hizmete sunma, kütüphane hizmeti olarak yürütmektedir. Arşiv koleksiyonu içerisinde normal, kurgu, dokümanter, amatör ve televizyon filmleri yer almaktadır.

Koleksiyonu teşkil eden filmlerin kataloglanmasının yanı sıra, film senaryolarının konularına, senarist ve oyunculara göre ad ve biyografik indeksler geliştirilmiştir.

Arşivin, 'Sight and Journal' adlı üç aylık ve 'Monthly Film Bulletin' adlı aylık yayını vardır. Ayrıca, 'British National Film Catalogue' da yayınlamaktadır.

Film arşivlerinde, her film için, senaryo ve teknik özellikleri gösteren kronolojik kayıtlar tutulmalıdır.

Film Katalogları :

Film katalogları hazırlanırken, önce analitik fişler çıkarılmalıdır. Bu fişler üzerinde, filmin yapımcısı, senaristi ve tamamlayıcı temel bilgiler mutlaka yer almalıdır. Ayrıca, kataloglar; senaryo konusuna, senarist, oyuncu vb. göre hazırlanacak konu, ad ve biyografik indekslerle tamamlanmalı ve daha kullanışlı hale getirilmelidir.

PLÂK ve BANT ARŞİVLERİ (Phonothèques-Diskotek, Fonotek -)

İçerisinde yaşadığımız yüzyılın başlarında, herhangi bir müzik parçasını pianola kâğıdına kaydedip, yeniden çalma imkânı vardı. Ancak ses kaydı, sesli sinemaya, gramafona ve teypte dayanır.

Thomas Edison (1847-1931), 1877'de elle kurulan fonografı (phonograph : pikap) buldu. Bu cihaz, ses dalgalarının hava basıncındaki değişikliklerini, bir silindirin çevresini saran kalay levha üzerine mekanik olarak kaydediyordu. Söz konusu kayıt, değişik derinlikteki yivler üzerine oluyordu. Kalay levhanın yerini, kısa bir süre sonra sert balmumundan yapılmış silindir aldı.

1877 yılında Washington'da, Alman asıllı Emile Berliner (1851-1929) gramafon patenti aldı. Bu cihazda, ses yivleri silindir yerine düz bir diske açılmaktaydı.

1900'lere gelindiğinde, inışli-çukışlı kayıdın yerini, gramafon iğnesini yanlara doğru titreştiren yivlere kayıt tekniği almıştı. İlk kayıdın negatif kalıbından basılarak elde edilen vernikli plâkların ortaya çıkışıyla, Amerika'da 'viktrola' olarak bilinen gramafon, büyük ölçüde kullanılmaya başlandı.

Önceleri, sesin kaydı ve yeniden çalınması mekanik metodlarla gerçekleştirilmmişti. 1908 yılında üç elektrotlu lâmbaların bulunmasıyla, elektrik yardımı ile kaydetme yolu açıldı ve 1930'larda, dakikada 78 devirle çalışan vernikli plâklar piyasaya çıktı.

1948'de, Amerika'da Columbia Şirketi, vinil plâstikten kırılmaz plâk yaptı. Kısa bir süre sonra da, 33,5 devirli kaliteli plâklar piyasaya sürüldü.

Plâk imalatındaki gelişmeleri, başlıca üç devreye ayırmak gerekir. Bunlar;

- 1 — 1876-1900 yılları arası buluş ve deneme devresi,
- 2 — 1900-1925 yılları arası ciddi kayıt imkânlarının sağlandığı ve elektrikliğin bu sanayi kolunda kullanıldığı devre,
- 3 — 1925-1948 yılları arası, elektrikle kayıt tekniğinin doğuşundan, 'Long Play' denilen uzun çalan plâkların hizmete girme devresi.

1958'lerde 'Stereo' plâklar piyasaya çıkmıştır. Bu plâklarda tek bir yivin içinde, ayrı ayrı iki eş ses çizgisi vardır. Bu plâklarla 'high fidelity' denilen ve derinlik sağlayan kaliteli müzik ortaya çıkmıştır.

Ses dalgalarının değışen basıncını, kesintisiz bir çelik tel üzerinde manyetik kuvvete döndürme düğünce, 1920'lerde geliştirilmiştir. Aynı programları değışik zamanlarda, dünyanın değışik bölgelerine ulaştırabilmek için, İngiliz Radyo Yayın Kurumu bir cihaz kullanmıştır. Bu cihazda, 20 dakikaya kadar olan programları kaydetmek ve sonrada çalmak için, saniyede 1,5 m. hızla çalışan 6 mm. enindeki çelik bir banttan yararlanılmıştır.

1929'da Fritz Pfelemer, esnek ve yalıtılmış olan manyetik kaplamalı bir kaydedici bant patenti aldı. Alman AEG Firması bu buluşu geliştirdi ve 1935'de, Berlin'de magnetofon'u sergiledi. Bu cihaz ilk modern teyp'dir.

Demir oksit kaplamalı, 0,5 sm'lik plâstik tabanlı bant kullanan, iki makaralı teypin geliştirilmesi ancak İkinci Dünya Harbî'nden sonra mümkün olabilmekmiştir. Bantın değışik hızlarda dönerek, yüksek hızlarda sesin daha doğru ve derinlikte alınması sağlanmıştır.

Fransızca'dan çeşitli dillere geçen 'Discothèque' kelimesi, günümüzde gramafon plâğı anlamına gelen 'disco' kelimesine, Fransızca'da mahfaza anlamına gelen 'thèque' kelimesinin eklenmesinden meydana gelmiştir.

Çeşitli ülkelerde diskotek, plâk dolabı, plâk koleksiyonu, plâk kütüphanesi veya arşivi anlamlarında kullanılmaktadır.

Diskotekler, sesli veya sözlü kültür, sanat eseri ve benzeri materyalin üzerinde kayıtlı bulunduğu plâkların düzenlenmesi, tasnifi, depolanması ve ödünç verilmesi hizmetlerini sağlayan kuruluşlardır.

Daha sonraları çelik tel ve manyetik bantlara ses kayıtları yapılmaya başlanınca, plâk olmayan bu cins materyalin saklandığı yere bir ad bulmak mecburiyeti doğmuş; ses anlamına gelen Latince 'phono' kelimesine yine Fransızca'da mahfaza anlamına gelen 'thèque' kelimesi eklenerek 'Phonothèque' adı ortaya konulmuştur.

Fonotek'in kısaca anlamı, çelik tel ve manyetik bantlı ses kayıtlarını havi materyalin saklandığı yerdir.

Avrupa'da XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren, devlet diskotek ve fonoteklerinin kurulmaya başlandığı görülür. Avrupa'da ilk devlet fonoteki, 1939'da Viyana'da kurulmuştur. Almanların Berlin'deki meşhur Phonogram Archiv'i 1904'de, Fransız Millî Fonotek'i ise 1938'lerde kurulmuştur. Dünyanın en zengin fonotekleri arasında, Washington'daki Library of Congress'in 'Music Division'ı ve Londra'daki British Institute of Recorded Sound sayılabilir.

Bazı devletler, devlet diskoteklerini millî kütüphaneleri içerisinde kurmuşlardır.

British Museum'un 'The Music Department'ı, İspanya'daki 'Palacio de Bibliotecas' ve Library of Congress'in 'Music Division'ı buna örnek gösterilebilir.

Bazı devletler ise, devlet diskoteklerini millî kütüphanelerinin dışında kurmuşlardır. İtalya'daki Devlet Diskotek'i (Discoteca di Stato) de, buna örnektir. İtalya'da Devlet Diskotek'i 1928 yılında kurulmuş, 1939 yılında yeniden düzenlenmiştir. Başbakanlığa bağlı olup, malzemesi derleme kanalıyla sağlanır.

Ülkemizde henüz bir devlet fonotek'i kurulamamıştır. Üstelik plâk imalatçıların, eski plâk kalıplarını (matrice) bozup, yenilerini yapmada kullanmaları, 1902'den bu yana önce kovan ve daha sonra da plâk olarak imalatı gelişen bu sanayi, elli yıllık bir devresine ait sesli kültür hazinemizin kaybolmasına sebep olmuştur. Ayrıca, şahıslar elinde ve eski plâk satıcılarında kalabilmiş bu tür malzemenin toplanması konusunda, ilgili kuruluşlarca da, bugüne kadar pek ciddi teşebbüslerde bulunulmamıştır.

21 Haziran 1934 tarihinde yürürlüğe giren Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu'nda kesin bir hüküm bulunmadığından, bunların derlenmesi de bugüne kadar mümkün olamamıştır. Çeşitli tarihlerde hazırlanan Derleme Kanunu taslak ve tasarılarında, her türlü ses kayıtlarının derlenip Millî Kütüphane'ye verileceği kaydı yer almışsa da, bu tasarılar bugüne kadar kanunlaşmamıştır. Bu arada basılan plâkların ve çoğaltılan bant kayıtlarının ne olacağı, nasıl derleneceği de meçhuldür.

Bütün bunlara ilâveten, diskotek ve fonotek kurmanın, derleme nüshaları dışında, malî güce dayandığını da unutmamak gerekir.

Ankara'da Devlet Konservatuvarı'nda, Millî Kütüphane'de ve İstanbul'da Belediye Konservatuvarında oldukça zengin sayılabilecek koleksiyonlardan söz edilebilir. Ayrıca T.R.T. Kurumu, hizmetlerinin gereği zengin koleksiyonlara sahiptir.

Ülkemizde daha fazla vakit kaybedilmeden kurulması gereken Devlet Diskotek ve Fonotek'inin veya arşivinin, kanaatimizce iki aslı görevi olmalıdır. Bunlardan birincisi, yurt içinde imâl edilen bütün plâkları, çoğaltılan ses bantlarını, notaları ve yurt dışında yapılmış Türk kültürü ile ilgili bu tür malzemeyi derlemek, fiş ve basılı kataloglarını hazırlamak, bu malzemeyi muhafaza etmek ve istifadeye sunmak; ikincisi ise, Türk kültür ve sanat eserlerini plâğa almak veya bantlarını çoğaltmak suretiyle kaliteli koleksiyonlar yayınlamak... Bunlara ilâveten, bu tür malzemeye ait Türkçe ve yabancı dillerdeki bilgi kaynaklarına sahip bir dokümantasyon ve bilgi merkezi, bu kuruluşun bünyesinde kurulmalıdır.

Plâk ve Bantların Muhafazası :

Plâklar toz ve rutubete karşı koruyucu, yumuşak kenarlı kutularda kılıf içerisinde ve dik olarak, yan yana dizilmiş bir şekilde ve tercihan tahta raflarda muhafaza edilirler. Plâklar için % 50 nem ve 20°C uygundur.

Eskimis plâklar için başvurulacak yol, bunları manyetik bantlara kaydederek, yeni kopyalarını elde etmektir.

Plâk iğneleri temizlenirken deve tüyü fırçalar kullanılmalıdır. Bu şekilde hem iğnelerin temizlenmesi, hem de kırılmamaları sağlanmış olur. Plâklar kullanılırken, göbek etiketi ile kenarından tutulmalı, yivlerin el kiri ve lekelerden zarar görmesi önlenmelidir.

Bantlar, tek tek ve özel teneke kutular içerisinde ve manyetik tesirlerden uzak bir şekilde muhafaza edilmelidirler. Ayrıca, iki yıl hiç kullanılmamış olan bantlar, dinleme cihazından hızla geçirilerek havalandırılmalı ve şeritlerin birbirine yapışması önlenmelidir.

Yabancı ülkelerin fonoteklerinde, derlenen derleme nüshası sayısı umumiyetle ikidir. Bunların biri dinleme, diğeri de güvenlik nüshası olarak muhafaza edilir.

Plâk ve Bant Katalogları :

Plâk ve bantların sınıflandırılması ve kataloglarının hazırlanmasında şu sıra takip edilir : Kataloğa, fabrika ad veya markası, yapımcı, eser adı, müzik türü vd. temel bilgiler kaydedilir. Ayrıca, güfte ve beste yazarına, eser adına, müzik türüne vd. unsurlara göre fiş katalogları da düzenlenebilir.

Fotoğraf, film, plâk ve bant gibi, odyovizüel materyallerin ve bunlara ait çeşitli hizmetlerin, arşivler, kütüphaneler ve bunlar dışındaki müstakil kuruluşlarda organize edilmesi ve verilmesi konusunda, bugün çeşitli ülkelerde değişik görüş ve tatbikatlar vardır.

Bu konuda ileri sürülebilecek husus şudur : Eğer bu tür materyaller, arşiv dokümantasyonunun teşekkülü sırasındaki normal seyir ve şartlar içerisinde meydana gelmişlerse arşivlerde muhafaza edilmeli ve değerlendirilmeli, değilse diğerlerine bırakılmalıdır. Bu durumda da, bu tür materyalin merkezi bir şekilde muhafaza edileceği ve değerlendirileceği bir devlet diskotek ve fonotekinin kurulması yoluna gidilmelidir. Eğer mevzuat ve mali imkanlar buna müsait değilse, o zaman yapılacak iş, bu tür materyali, milli kütüphaneye bağlı bir müzik kütüphanesinde veya millî kütüphanenin bu hizmetler için organize edilmiş bölümünde toplamak, değerlendirmek ve istifadeye sunmaktır.

BİBLİYOGRAFYA :

Bınark, İsmet : **Arsiv ve Arşivcilik Bilgileri**. Ankara, 1980, Başbakanlık Basımevi, XXIV+245 s.

«T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı Yayın No: 3-Gn. No: 049»

Blair, P.O. : **Treatment, storage and handling, of motion picture film**. Library Journal, LXXI, 5 (March 1946), 332-335. ss.

Borcaklı, Ahmet : **Diskotek, fonotek**. Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, XIV, 1-2 (1965), 7-13. ss.

Brown, H.G. : **Problems of storing film for archive purposes**. British Cinematography, XX,5 (May 1952), 150-162. ss.

Fielding, Raymond : **Archives of the motion picture; a general view**. American Archivist, 30 (July 1967), 493-500. ss.

Hewlett, R.D. : **BBC's (British Broadcasting Company) written archives**. Aslib Proceedings, 27 (October 1975), 414-421. ss.

Hunter, M.T. : **Photograph archive of the art reference library**. Huntington Library Quarterly, 24 (February 1961), 175-179. ss.

Iglesias, Celina Munin : **İşitme-görme materyali ve kütüphaneler**. Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, XVIII, 1 (1969), 39-47. ss.

Kohte, W. : **Archives of Motion Picture, Photographic Records and Sound Recordings**. (Report at the Vuth International Congress on Archives.) Moscow, 1972, 51-92. ss.

List, George : **Archiving sound recordings**. Phonetica, 6 (1961), 18-31. ss.

Lopez, S. : **Film; and archival problem**. Pacific Northwest Library Association Bulletin Quarterly, 34 (April 1970), 15-20. ss.

Mehra, C.P. : **Conservation of Photographic Archives**. Conservation of Cultural Property in India, 6 (1973), 64-76. ss.

Organismes de la Radiodiffusion; Bibliothèques et archives : **Aids to broadcasting : Sound libraries and archives**. (Panel discussion). Fontes Artis Musicae, 19 (September 1972), 113-148. ss.

Pickett, A.G. - M.M. Lemcoe : **Preservation and storage of sound recordings.** Washington, 1959, U.S. Government Printing Office.

Porter, James D. : **Sound in the Archives.** American Archivist, XXVII, 2 (1964), 327-334. ss.

Slocombe, Marie : **Storage of tape recordings.** Journal of the Society of Archivists, I, 8 (1958), 226-228. ss.

Sunder, M.J. : **Organization of recorded sound.** Library Resources and Technical Service, 13 (Winter 1969), 93-98. ss.

Syed, Inayat : **Cataloguing of Motion Pictures.** Pakistan Library Bulletin, 4 (September-December 1971), 19-33. ss.